

יִמְשְׁנֵי אָבִי וְהֵייתִי בְּעֵינָיו
 בְּמַתְעַתַּע וְהִבֵּאתִי עָלַי קָלְלָה וְלֹא
 בְּרָכָה: יג וְתֹאמֶר לוֹ אִמּוֹ עָלַי
 קָלְלָתְךָ בְּנֵי אֶדְ שָׁמַע בְּקִלִּי וְלֹךְ
 קַח-לִי: יד וַיִּלְךְ וַיִּקַּח וַיָּבֵא לְאִמּוֹ
 וַתַּעַשׂ אִמּוֹ מִטַּעֲמִים כַּאֲשֶׁר אָהֵב
 אָבִיו: טו וַתִּקַּח רַבֶּקָה אֶת-בְּגָדֵי
 עֶשׂוֹ בְּנֵה הַגְּדֹל הַחֲמֹדֶת אֲשֶׁר
 אָתָּה בַּבַּיִת וַתִּלְבַּשׂ אֶת-יַעֲקֹב
 בְּנֵה הַקָּטָן: טז וְאֵת עֹרֹת גְּדֵי
 הָעֵזִים הִלְבִּיֶשָׁה עַל-יָדָיו וְעַל

בְּעֵינָוְהִי כְּמַתְלַעֵב וְאֵהִי
 מִיָּתִי (נִיָּא וְאֵהִי מִיָּתִי)
 עָלַי לְוַטִּין וְלֹא בְּרָכָן:
 יג וְאָמַרְתָּ לִּיה אִמּוּיָה עָלַי
 אֶתְאָמַר בְּנִבּוּאָה דְלֹא
 יִיחֹזן לְוַטִּיא עֲלֵךְ בְּרִי בְּרַם
 קַבֵּל מִנִּי וְאֵזֵל סָב לִי:
 יד וַאֲזַל וְנָסִיב וְאֵיתִי
 לְאִמּוּיָה וְעַבְדַּת אִמּוּיָה
 תְּבַשְׁלִין כְּמָא דְרַחֲם
 אָבוּהִי: טו וְנָסִיבַת רַבֶּקָה
 יָת לְבֹשֵׁי עֶשׂוֹ בְּרַה רַבָּא
 דְּכִיתָא דִּי עֶמְהָ בְּבֵיתָא
 וְאֶלְבִּישַׁת יָת יַעֲקֹב בְּרַה
 זְעִירָא: טז וְיָת מִשְׁכֵּי גְדֵי
 בְּר עֵזִי אֶלְבִּישַׁת עַל יְדוּהִי
 וְעַל שְׁעִיעוֹת צוּרִיָּה:

תולדות אהרן אולי ימשני. מכות כה.
 והייתי בעיניו. סנהדרין צב. ואת
 שרות. חולין קיג:

אחיה 1234567

רשי

שפתי חכמים

(יב) ימשני. כמו ממשש נלכמים: (טז) החמדת.
 הנקיות כמרגומו דכימא. דנר אחר שממד אותן מן ק
 נמלוד: אשר אתה בבית. והלא כמה נשים היו לו
 * דברים כח

הם מתים, דכתיב גבי משה ודברים לא כו) בן מאה ועשרים שנה אנכי
 היום, שפירש"י (טס) היום מלאו ימי, ומדאמר יצחק לא ידעתי יום
 מותי שמא היום אמות, ודאי פסח היה: ק פירש שהבגדים היו כהם
 צוירין של כל מיני חיות, וכשלבשן נמרוד ויצא לשרה היו החיות

אבן עזרא

רמב"ן

(יב) ימושני. כמו יסוצני מנעלי הכפל: כמתעתע. כפול
 מגזרת תועה כליש שממעה אחר:
 (יג) עלי קללתך. אל תפחד שיקלל ואס יקלל מהי קללמו
 עלי ולא עליך וזה משפט דברי הנסים והגאון
 פי עלי להסיר קללמן:

יב. אולי ימשני אבי. אין הטעם שימושהו להכיר
 אותו, אבל אמר אולי יקרב אותי אל עצמו לנשק
 לי או לשום ידו על פני, כדרך חבת האב על בנו
 וימצא במשוש שאני חלק:

ואני תמה, איך לא פחד מהיכר הקול, וכל בני אדם
 נכרים בקולם, כמו שאמרו רבותינו (גיטין כג.)
 היאך סומא מותר באשתו, והיאך בני אדם מותרין בנשותיהן בלילה, אלא בטביעות עינא דקלא. ואם סתם
 בני אדם מכירין כן, מה יהיה ביצחק, החכם והבקי להכיר בין בניו, שתהיה לו באמת טביעות בקול: אולי
 היו האחים האלה דומים בקולם. ולכך אמרו (ב"ר סה יט) כי הקול קול יעקב, דבריו, שמדבר בלשון רכה
 ומזכיר שם שמים. או שהיה משנה קולו לדבר כלשון אחיו, כי יש בבני אדם יודעים לעשות כן:
 טו. וטעם הזכיר הכתוב עשו בנה הגדול ויעקב בנה הקטן. להפליג בענין הצדקה, כי המנהג כמולידים
 להכיר את הבכור בברכה ובכבוד ובמתן, והיא, מדעתה צדקת הקטן ורשעת הגדול תשתדל בכל הטורח
 הזה להעביר הברכה והכבוד מן הגדול אל הקטן. וכן יאמר למטה (פסוק מב) ויגד לרבקה את דברי עשו בנה
 הגדול ותשלח ותקרא ליעקב בנה הקטן:

אמר רב מדיח⁶⁴⁶ עיר הנדחת שנו כאן מדקא חשיב ליה בהדי נסקלין ש"מ מדיחי עיר הנדחת בסקילה, ואי ר' שמעון הא קאמו מדיחי עיר הנדחת בחנק, אלא לאו רבנן רישא ר"ש וסופא רבנן. ומהדרין אין רישא ר"ש וסופא רבנן⁶⁴⁷, רבינא אמר כולה רבנן היא ולא זו אף זו קתני, רב פפא אמר כי קתני מסית זה הדיוט להכמנה כו', רב פפא ורבינא תרווייהו חדא מילתא קאמרי ולאוקומי רישא כרבנן קאתו ותרי מיעוטי תנן ברישא דמתני' דקיימי כר"ש, מיעוטא קמא דקתני המסית זה ההדיוט למעוטי נביא שהסית, ואידך דקתני המסית את ההדיוט דמשמע למעוטי המסית את הרבים, והשתא קאתו רבינא ורב פפא לאוקומנהו כרבנן, רבינא תריץ חדא ורב פפא תריץ אידך, רבינא תריץ מיעוטא בתרא דמשמע למעוטי המסית את הרבים דלאו מיעוטא הוא אלא רישא תאני מילתא דפשיטא ליה המסית את היחיד דהוי בסקילה והיינו דקתני רישא המסית את ההדיוט והדר תאני המסית את הרבים דלא פשיטא מקרא כולי האי והיינו דקתני סופא המדיח זה האומר כו', וכי תימא ליתני המסית את הרבים ולא באעי אידך, לא זו אף זו קתני, כלומר רישא לאו מיעוטא הוא אלא הכי קאמר לא המסית את ההדיוט בלבד בסקילה אלא אף המדיח את הרבים בסקילה. ועדיין הוה קשיא לן מיעוטא דרישא דקתני המסית זה ההדיוט דמשמע למעוטי נביא שהסית כו' שמעון, וקאמר רב פפא דהאי הדיוט דקתני רישא לאו מיעוטא הוא אלא כל מסית קרי הדיוט, ואמאי קרי ליה הדיוט לפי שמקילין בדינו שהרי הכמנה נוהגת בו מה שאין כן בשאר חייבי מיתות, וכל מי שמקילין בדינו נקרא הדיוט ומי שמדקדקין בדינו נקרא גדול כדתנן (לעיל ב.) אין דנין לא את השבט ולא את נביא השקר ולא את כהן גדול אלא בבית דין של שבעים ואחד, ואמרין (לעיל טו.) כהן גדול מנא לן דאמר קרא את הדבר הגדול יביאו אליך דבריו של גדול, ולפיכך נקרא מי שמקילין בדינו הדיוט. ואיכא לפרושי דרבינא ורב פפא כל חד מינייהו מילתא באפי נפשה קאמר, רבינא תריץ לא זו אף זו קתני, כלומר רישא איירי בהדיוט שהסית את ההדיוט וסופא איירי במסית את הרבים, והוא הדין לנביא שהסית מרלא קרי ליה תנא הדיוט [כמו] ברישא, ולא זו אף זו קתני, לא ההדיוט בלבד בסקילה אלא אף נביא שהדיח את הרבים

במסית דבעי לאפוקי לניסת לכתחלה מתחת כנפי השכינה והיינו לשון הסתה כאדם שמסית את חבירו לדבר שלא היה רוצה לעשותו וכדכתיב נמי כי בקש להדיחך, אבל הכא דניסת קא גרם ליה למימר לא מיחייב עד דמגלי ניסת אדעתיה דלא ניחא ליה בהכי ועד דמזהר ליה כי היכי דנשקליה לגרמא דגרם ליה⁶⁴², דכי אמר מסית השתא כך היא חובתנו וכך יפה לנו הוה ליה במסית מעצמו ומיחייב, והאי טעמא בתרא אח"ח¹²³⁴⁵⁶⁷ מסתברא לן טפי⁶⁴³:

האומר אעבוד, גבי ניסת מפי עצמו קאי דמיחייב⁶⁴⁴, והאי דקתני נלך ונעבוד לאו למימר דמסית לאחרני ואמר להו נלך ונעבוד כדכתיב קרא נלכה ונעבדה, אלא בנסתיך ועומדין קאי ומאי דאיכא בדעתיהו קאמר נלך ונעבוד כלומר השתא אזלינן ועבדינן הכי והכי, ולא זו אף זו קתני, לא מיבעיא האומר אעבוד דקיימא ע"ז קמיה וקאמר אעבוד מיד דכיון דודאי עביד מיחייב, אלא אפי' לא קיימא קמיה וקאמר אלך ואעבוד דאיכא למימר אדאזיל הדר ביה אפי' מיחייב, ולא מיבעיא תולה בדעת עצמו דמיחייב דודאי כיון דאמר מעבי עביד אלא אפי' תולה בדעת אחרים דקאמר נלך ונעבוד דאיכא למימר דילמא הדרי בהו אינך והדר ביה נמי איהו אפי' מיחייב, ולא מצית למימר דקתני נלך ונעבוד במסית לעצמו ולאחרים קאי כענין שנאמר נלכה ונעבדה, דא"כ אמאי שבקה לבסוף, וכי תימא זו ואצ"ל זו קתני, ליתני אלך ואעבוד ברישא:

פיסקא המסית זה ההדיוט. ודייקינן טעמא דהדיוט דהסית הא נביא שהסית בחנק, כדכתיב (דברים י) והנביא ההוא או חולם החלום ההוא יומת וכל מיתה האמורה בתורה סתם אינה אלא חנק⁶⁴⁵. והמסית את ההדיוט טעמא דהסית את ההדיוט אבל אם הסית את הרבים מיתתו בחנק, ויחיד קרי הדיוט לפי שאינו חשוב כרבים, ולא מצית למימר דכי קא ממעיט המסית את הנביא קא ממעיט, דמהיכא תיתי ליה, אלא אי איכא למימר דמעייט מסית את הרבים הוא דאיכא למימר דקא ממעיט דאשכחן תנא דשאני ליה בין המסית הרבים למסית את היחיד מקראי כדאיתא בפרק אלו הן הנחנקין (לקמן פד.) מתני' ר' שמעון היא כו'. ומקשינן אימא סופא המדיח זה האומר נלך ונעבוד ע"ג ואמר רב יהודה

למוד, וצ"ב. וע"ע מהרש"א וטל תורה אי ברישא מהני חזרה. 644 כ"ה ברש"י לעיל סא,א ורבינו יונה. ודלא כרש"י כאן והרמב"ם פ"ה מע"ז ה"ב דמפרשי למתני' במסית, ועיי' בדברי רבינו לעיל שם ד"ה רב המנוא ובהערה. 645 כדלעיל נב. ועיי' פנים יפות עה"ת שם למה גרע מהסתה דהדיוט. 646 נדצ"ל מדיחי. 647 כ"ה בדק"ס, ולפינו ליתא. ועיי' ברש"ש.

642 בחז"א שם כתב לחלק דוקא במסית ליחיד שהוא מכמין לו וכו' הרי הוא גרם לעבירת ההסתה. אבל בשנים לא חייבו חכמים להחזירו, משמע דכדיעבד חייב אפי' לא א"ל האיך וכו' אלא לכתחילה חייבו חכמים להחזיר משום שגרם לו. ומדברי רבינו משמע דלצד זה לא מחייב מסית כלל, כיון שאינו מסית מעצמו. 643 ועיי' רלב"ג עה"ת שם דהוא כדי להבחין בין שוגג

בסקילה⁶⁴⁸, ורב פפא תריץ תירוץ אחריו דכל הדיוט דתני רישא דמתני' על שום שהכמנה נוהגת בה קרי להו הכי, דקסבר רב פפא דלא שנא מסית ולא שנא ניסת נהרגין בהכמנה, והכי קתני המסית זה ההדיוט שאין מדקדקין בדינו, המסית את ההדיוט כלומר גם הניסת הדיוט הוא ואין מדקדקין בדינו שאף הוא נוהגת בו הכמנה⁶⁴⁹:

דחניא ושאר כל חייבי מיתות אין מכמינין עליהם, שהרי צריכים התראה ואם אינו רואה את העדים אין התראתו התראה, שהרי אין מעלה על דעתו שהוא חייב מיתה לב"ד, חוץ מן המסית כיצד עושין לו כו'. הא דקתני עד שיהו רואין אותו ושומעים את קולו אי קשיא לך ההיא דאמרין בגיטין פרק שני (כג.) גבי הכל כשרין להביא את הגט דאזלינן בתר טביעות עינא דקלא. מי דמי התם לאו לענין עדות קא מיירי אלא לענין מילחא דתליא כדידיה למעבדה, אבל לענין עדות בעינן עד שיראו אותו⁶⁵⁰ וישמעו את קולו, ומתני' דקתני מכמינין⁶⁵¹ לאחורי גדר לא פליגא אברייתא, אלא מתני' קא מיירי ביום ובשדה ולעולם דקיימי בדוכתא דחזו ליה ושמעי ליה, וברייתא קא מיירי בבית ובלילה⁶⁵², ותרוייהו אורחא דעלמא נקטי שדרך האומר סוד לחבירו אין אומר לו עד שיצאו לשדה מקום שאין בני אדם מצויין או בבית כלילה בשעה שאין אחרים מצויין בביתו של אדם אלא בעל הבית בלבד. תדע דהא התם דקא מייתי ראייה מסומא היאך מותר באשתו אלמא דאזלינן בתר טביעות עינא דקלא [ואילן] גבי עדות קי"ל דסומא פסול לעדות⁶⁵³. ותו מדאקשי התם ביבמות (קכב.) וליחוש שמא שד הוא ולא קא (פריך) [פריך] בטביעות קלא⁶⁵⁴:

פיסקא המדיח זה האומר כו'. אמר רב יהודה אמר רב מדיחי עיר הנדחת שנו כאן:

מתני' המכשף זה העושה מעשה, כלומר שנעשה מעשה ע"י כשפים, ולא האוחז את העינים, ומראה לבריות כאילו הוא עושה מעשה והוא אינו עושה כלום. רבי עקיבא אומר משום רבי יהושע שנים לוקטין קישואין על ידי כשפים משדה קישואין, אחד לוקט פטור ואחד לוקט חייב, העושה מעשה, כלומר שנתקבצו כל הקישואין למקום אחד, חייב, והאוחז את העינים, שמראה לבריות כאלו נתקבצו למקום אחד והקישואין לא זזו ממקומן, פטור:

תנו רבנן מכשפה לא תחיה אחד איש ואחד אשה. ואית ספרי דכתיב בהו מכשף אחד איש ואחד אשה וגבי אזהרה קאי דכתיב (דברים יח) לא ימצא בך כו' עד ומכשף, וקאמר אחד איש ואחד אשה דכתיב איש או אשה אשר יעשו מכל חטאות האדם השהה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה⁶⁵⁷. אם כן מה ת"ל מכשפה בלשון נקבה גבי עונש, מפני שרוב נשים מצויות

שנים ומעמידן במקום אפל וכו'. 653 ע"י באמרי בינה שם ד"ה ועיינתי דהק' ע"ז דהא דסומא פסול לעדות הוי מקרא דאו ראה או ידע דאו ראה פרט לסומא. ונכמש"כ בעל התרומות ריש שער לו דכיון דלא חזי לעדות שצריך ראייה הוי כפסול הגוף ולא חזי גם בט"ע דקלא ע"ש]. וע"ע בשו"ת חת"ס הג"ל דהביא בשם הדיין מהר"ר דניאל להוכיח דעדות כשרה בהכרת קול מדכתב הרמב"ם סופ"ט מעדות דסומא לא יעיד אפי' שמכירים הקול וכו' הרי אלו פסולים מה"ת שנא' והוא עד או ראה מי שראוי לראות. משמע מי שאינו סומא וראוי לראות מעיד על הכרת הקול, וכתב ע"ז החת"ס ודקדוק נכון הוא. 654 ע"י באמרי בינה שם דהק' ע"ז חזא דמאן יימר דשד אינו יכול לשנות הקול כמו קולו של פלוני. ועוד דבלא"ה יש לפרש דהק' היא דהרי בכל גווי משיאין את אשתו אפי' אין מכירין הקול וע"ז פריך ונחוש שמא שד הוא. והניח כצ"ע. 655 מג"א, ולפינו הושמט מחמת הצינור. 656 נדצ"ל סטת דא, וכ"ה בדק"ס. 657 ואף דכתיב איש מ"מ אמרינן השווה הכתוב, ורבינו לשיטתו לעיל ס"א, ד"ה ת"ר איש דגם דכתוב איש אמרינן השווה הכתוב וכו', ודלא כמש"כ שם ברבינו יונה ובחי' הר"ן בחד פרוש', וע"י ברש"י דהביא קרא דאוב, וע"י בערל"ג.

648 ע"י בתוס' בשם ר"ת. 649 ע"י במאירי שנחלק ע"ז וס"ל דבניסת לא מהני הכמנה ובעינן נמי התראה, וע"י בתפארת ישראל משכ"כ. 650 דברי רבינו הביאם בשלטי גבורים לעיל כט"א, וכתב ע"ז מהא שמעינן דאין העדים יכולין להעיד על דבריו של אדם אלא א"כ ראו אותו ושומעין את קולו. וכתב ע"ז בקצוה"ח סי פא סקי"ג דאפי' לדיני ממונות לא מהני טב"ע דקלא. ואח"כ כתב לצדד דלעולם מהני טב"ע דקלא ואפי' לדיני, אלא שמסית שאני שמדבר בלחישוה. ומרש"י כאן שכתב דכיון דלא חזו ליה ל"מ מסהרי עליה לחיובא קטלא דקדקו באחרונים (רש"י יפה עינים רינא דחיי לאוין כו) דדוקא לקטלא ל"מ אבל לממונא מהני. וכן הביא האחיעזר ח"ג סי טו מתשובת הר"י מיגאש שכתב להדיא דבממונא מהני טב"ע דקלא ואפי' להוציא. וכ"כ בנחיה"מ שם ובשער המשפט סי' לה סק"ד. והוכיח מהירושלמי כדבריו. [וע"י בציון ירושלים בירושלמי כאן, ובאמרי בינה חו"מ הל' עדות סי' מז ד"ה וכדברי משכ"ב]. וע"ע בקהלת יעקב לבעל המשכנות יעקב כחשר סז, ובשו"ת חת"ס חו"מ סי"ב ובמרחשת ח"ב סי"ו ובסנהדרין קטנה. 651 נדצ"ל מכמינין. 652 ע"י במאירי שעירב מתני' והברייתא כאחד, וכתב מכמינין לו עדים אחורי הגדר ומדליקין את הנר בבית הפנימי. וברמב"ם פ"ה מע"ז ה"ג ג"כ לא חילק ביז יום ללילה וכתב מביא

קצות החושן

קצות החושן

דהיכא דאין סהדי דלאו להשטות נתכוין לא מהני שום מגו, ואם הודה בפני שני עדים באתם עדי נמי יאמר אמת הודימי ולהשטות נתכוונתי ויהיה נאמן במגו דפרעתו, אלא ודאי כיון דמודה באתם עדי דאו מסתמא ודאי לאו להשטות נתכוין הוי מגו במקום חזקה, ועיין ש"ך

שהודה גם בפניו אינו אלא כמו אחד אומר אמת בגבה ואחד אומר אמת בכריסה [ג"כ ע' ע"ג] דהוי חלי עדות וחלי דבר. וי"ב נראה העיקר לדעת זעה"מ דסבירא ליה גם כן כדעת הראב"ד דלא מהני אלא"כ שאומר בפני הודה ובפני עוד עד אחר, וא"כ

נכ"ק ח' דאפילו מודה שהיה הודאה זינו לזינו ע"ש, אם כן הכא נמי כיון דכל שאומר לעד עתה עדי לאו להשטות נתכוין זה שאומר אמת הודימי ולהשטות נתכוונתי אע"ג דאית ליה מגו אינו נאמן כיון דמסלק השטאה תו אינו נאמן בשום מגו, ואם כן אפילו היכא דלא שייך נסכא דר' אבא כגון בקרקעות נמי לריך שלם וזה ברור:

בין ליטבע על פיו אם כפר בין לפרוע אם הודה שהודה בפניו.

י"א החביא לו עדים אחורי הגדר ואמר ליה מנה לי בידך אמר ליה הן אמר ליה רצונך שתודה לי בפני עדים [כא] והשיב לו הייתי מודה לך בפני עדים אלא שאני מתיירא שמה תכפיני שאשלם לך מיד והעדים שומעין כל זה [כב] פטור.

י"ב כל שראו ההלואה אפילו בהכמנה (פירוש מרגוס וארז וכמן) מעידים עליה.

י"ג (ג) החביא לו עדים בכילה ואמר ליה מנה לי

הא דהודאה אחר הודאה מטטרפין ודאמר לכל חד וחד וכו' וכמ"ש זעה"מ, ולכן השגת הרמב"ן [נמלחמות שם] היא עלומה דהיא אוקימתא אידחא. ובש"ך כתב על הרמב"ן חוץ מכבוד תורתו של הרמב"ן וכו' ופי' לדברי זעה"מ דהודאה אחר הודאה מטטרפי כשהודה שני פעמים ע"ש וזה לא יתכן כלל וכמ"ש. ומ"ש הש"ך זעה"מ אחר הודאה דהוי נמי תרין

ע"ש, לא לתברר דמה מהני הלוואת תשרי להודאת ניסן שלא יהיה משטה בניסן, ובמהרי"ט ח"א סימן ע"ב הסכים נמי לדעת זעה"מ הודאה אחר הודאה לא מטטרפי אלא כשהודה בפניו ובפני עוד עד אחר ודעת הראב"ד:

(ג) החביא לו עדים, ויש להסתפק אם לריכין לראותו מתוך הכילה בטביעת עינא דאם לא כן שמה אחר היה או סגי בטביעת עין דקלא ושמיעת קולו מהני. והנה בפרק גיד הנשה ז"ל [ע"א] השתא דשמעינא להני שמעתא אמינא טביעת עין עדיפא דאם לא כן היאך סומא מותר באשמו וכו' אדם מותרין בנשותיהן כלילא אלא בטביעת עין דקלא, אמר רב נחמן בר יצחק דאלו אהו בתרי ואמרי פלגי' דהאי סימנא והאי סימנא קטיל נפשא לא קטלינן ליה ואלו אמרי אית לן טביעת עין בגויה קטלינן, ואם כן משמע דאפילו טביעת עין דקלא נמי מהני אפילו לדיני נפשות ולא מני אמר לאו אבא הוא. אך בפרק ארבע מיתות (דף ס"ד) [פ"ו ע"א] גבי הכמנת עדים דמסית תני ושאר כל חייבי מיתות שבתורה אין מכמינן עליהם חוץ מו, כי"ד עושין לו מדליקין את הגר בבית הפנימי ומושיבין לו עדים בבית החיצון כדי שיהיו הן רואין אותו ושומעין קולו והוא אינו רואה אותן, וכתב רש"י [ד"ה] הן רואין אותו לאור הגר שעמו דאי לא מני חוי ליה לא מני מסהדי עליה לחיוביה קטלא ואע"ג דשומעין קלי' דמני אמר לאו אבא הוא ע"ש. ומזה משמע דלא מהני טביעת עין דקלא לד"ג ואם כן הוא הדין לדיני ממונות לא מהני לאפוקי ממונא.

(ב) הויא הוראה. עיין ש"ך [ס"ק כ"ג] בשם גידולי תרומה [שער מ"ג סוף אות י"א] שיש מקום עיין היכא דטוען אמת הודימי בפני העד ומשטה הייתי בו מה דינו להרמב"ם [פ"ו מטוען ה"א], דנראה שיהיה נאמן במגו דהכא לא שייך הטעמים שכתבו המפרשים לנטל המגו דנסכא דר' אבא ע"ש. ולא אדע למה לא שייכי הכא הטעמים שכתבו לנטל המגו בנסכא דר' אבא, דהא בתוס' פרק חוקת הבתים [ל"ד ע"א ד"ה הו'] כתבו שני תירוצים לנטל המגו האחד משום שאינו רואה להכחיש העד וליטבע נגדו בדבר שהעד מכחישו, והשני בשם ריב"ז דהכי גזירת הכתוב דכל זמן שלא נשבע ישלם ולא יועיל המגו ע"ש, והכא נמי אם יכחיש העד ויאמר להד"מ יטרוך ליטבע נגד העד וכמ"ש הרמב"ם בטוען להד"מ לריך ליטבע, ותירוץ ריב"ז נמי שייך הכא חוה פשוט.

אמנם נראה דאפילו הודה בקרקעות ועבדים ושטרות דלית ביה דין נסכא דר' אבא דלא שייך בהו דין מחויב שבעה ואינו יכול ליטבע משלם, מכל מקום כל שהודה בפני עד אחד שזה הקרקע שלו וכשתוצעו אומר אמת הודימי אבל משטה אני כך לא מהני מגו דידיה,

נתיבות המשפט

משפט האורים - חידושים

משפט האורים - ביאורים

[כא] והשיב. ואם אמר הן, כתב הש"ך [סק"ד] צ"ע אי הוי הוראה: [כב] פטור. מטעם דלא אטיק אדעתיה דעדים שומעין, (דיכול) [ויכול] לטוען משטה [סמ"ע סק"ג]: אלא ודאי גזירת הכתוב הוא דלא נחוש לזה, אמנם בתומים [סק"ו] כתב דהלכה רווחת בישראל כהמחבר"י:

יח. [הגה. סק"ו הודאה בפני ע"א וכו'. זה לשונו וזקנה"ח הקשה לניחוש וכו' וכן בשטר שחתמו זה שלא בפני זה וכו' עכ"ל.

וראיתו מדברי הר"ן אינה ראייה כלל, דכבר כתבנו לעיל סימן ל' [סק"ד בהג"ה] דטעם הר"ן הוא לומר אפילו אם כל אחד אומר אחר היה עמי והיה קידושין גמורין ע"ש. ואם כדברי הרב המחבר דלא היה בקידושין יותר מאחד א"צ לטעם הר"ן ולא לסברת הרב המחבר, דאפילו נאמין לשניהן קידושין בע"א לאו כלום הוא

משובב נתיבות

וכמ"ש ב"ש באה"ע סימן קל"ג סק"א ע"ש. גם הראיה משטר שחתמו בו העדים זה שלא בפני זה אינו מובן, דהרי השטר בא לפנינו כששניהם יחד חתומים ועל דבר אחד הם מעידים, ובודאי המעשה אמת כמו בכל ב' עדים ובודאי אפקיה לקלא, משא"כ בנידון דידן כל אחד מעיד על דבר אחר, וכל אחד הוא עד בפני עצמו על חצי דבר אם נאמר שהאחד משקר והשני אינו משקר (ואפי"ה) [ומש"ה] לא מהני כלום כמ"ש בקצה"ח ע"ש.

משובב נתיבות

הלכות טוען ונטען סימן פא

קצות החושן

קצות החושן

אפילו ראו את האיש והאשה על ידי חור שבכותל לא היו קידושין כיון שהאשה לא ראתה את העדים, ועיין בזה"ע סימן מ"ב סעיף ג':
(ד) **שלא להשביע**. בפרק מי שמת קמ"ט [ע"א] איבעי להו שכיב מרע שהודה מהו, תא שמע דאיסור גיורא הוה ליה תליסר

בלילה, ואחר כך כתב אי נמי יש לומר דהכא לא סמיכינ אטביעת עין דקלא משום דמסתמא המסית מדבר בלחישה ומסתמא הקול וכו' וזה עיקר עכ"ל. אבל לי נראה העיקר כדבריו הראשונים דלא מהני כלל טביעת עין דקלא, וכן מלאמי בשלטי גזורים פרק זה בורר [מ' ע"א

אלפי זוזי בי רבא וכו' נפק אודיתא מני איסור, ופירש שם הרשב"ם דאיבעיא מי אמרינן שלא להשביע הודה או דלמא כיון דאודי, אודי ומסיק דהודאתו הודאה, ואף על גב דאמרינן אדם עשוי להשביע את בניו ה"ט כיון שעושה עצמו עבד לזה ודאי להחזיק עצמו בעמי הוא, אבל כאן שממנו נעין והוא מודה של פ' יש לומר שהפקידו אלנו מקודם לזה או הקנהו לו על ידי אחר ע"ש. ובתוס' [ד"ה שכיב] הקשה דאם כן איך פשיט מאיסור גיורא דהתם לא

בידך אמר ליה הן אמר ליה (ו) ערי ושכבי להו סהדי עלך אמר ליה לא אינה הודאה אבל [כג] אם שתק הויה הודאה ודוקא האי גוונא דאיבעי ליה לאסוקי אדעתיה שיש שם עדים דלמא אמר ערי ושכבי להו סהדי עלך אם לא שהיו שם אבל אי לא בעי ליה לאסוקי אדעתיה כגון שאמר אתם עידי וזה אינו יודע שיש שם עדים ושחק אין הודאתו הודאה.

יד לא תבעו שום אדם אלא הוא בעצמו הודה דרך הודאה בפני עדים מנה לפלוני בידי וכשתבעו אמר ליה אין לך בידי כלום שלא הודיתיו אלא (יד) שלא להשביע (פירוש שלא להראות שבע ועשיר) את

שייך שלא להשביע את בניו ע"ש. ונראה לר"י לפרש שכיב מרע שהודה מהו מי שהודה לפלוני מנה אעפ"י שאנו מוחזקין בו שאין לו מי אמרינן דקני במתנת שכיב מרע ואם עמד חוזר או דילמא קני לגמרי ואם עמד אינו חוזר, ופשיט מההיא דאיסור גיורא דקני לגמרי במתנת צריא על ידי הודאתו דאי במתנת שכיב מרע היכי קני הא כל מאן דאיתי בירושה איתי במתנת שכיב מרע וכו'. עוד יש מפרשים שכיב מרע שהודה פירוש שהודה שיש לו פקדון צידו מי מהני להקנותו בצמירה בעלמא ופשיט מאיסור דקני בצמירה בעלמא והוא הדין בצריא הו מני למיבעי ע"ש. וכבר כתבנו בסימן מ' [סק"א] דאע"ג דגבי כל הקנינים לא איבעי סהדי אלא לסקרי אבל בקנין אודיתא צריך לגוף הקנין עדים ואחס עדי, והיכא דלא אמר אתם עדי אע"ג דידוע בעלמא שלא היה כוונתו להשטות מכל מקום אודיתא לא מיקרי אלא באתם עדי וכיון דלא מיקרי אודיתא לא קני וע"ש.

מדפי הרי"ף [ק"ח] בשם ה"ר מאיר הלוי ו"ל שכתב בפרק ארבעה מיתות גבי מסית שמדליקין לו הנר צבית הפנימי ומושיבין עדים צבית החיצון כדי שיהיו שומעין את קולו ורואין. מהא שמעינן דאין העדים יכולין להעיד על דבריו של אדם אלא אם כן ראו אותו ושומעין קולו ע"כ ע"ש, ואי כדברי הפ"ח האחרונים אינו נשמע ממסית, אלא ודאי אין לחלק והעיקר דלא מהני טביעת עין דקלא אלא גבי איסור ואפילו על סימנין סמיכינ באיסורא, אבל להוציא ממנו

לא מהני סימנין וכמבואר בתוס' שם פרק גיד הנשה [ד"ה פלייא] דאלו אתו צמרי ואמרי פלייא דהאי סימנא והאי סימנא לזה לא מהני הוא הדין טביעת עין דקלא לא מהני, וכן בדיני נפשות לא מהני טביעת עין דקלא ומני אמר לאו אנה הוא. וע"ש בש"ג שכתב על דברי הרמ"ה הנזכר שזה נוטה לדברי הראב"ד דכתב בחד שהטמין [עדים] אחריו הגדר וקידש את האשה וקיבלה קידושין ולא ראתה העדים ואחר כך אמרה שלא היה בלבה להתקדש אלא משטה הימה זו לפי שלא ראתה העדים שאינה מקודשת, אע"ג דמלתא דאית ציה מעשה לא נעמי אתם עידי, קידושין כיון דנעמי עדים והמקדש כלל עדים אעפ"י ששניהם מודים אינה מקודשת וסברה שאין כאן קידושין כלל וקיבלה הקידושין דרך השטאה ע"ש. וזה אינו ענין כלל לדברי הרמ"ה דהא טעמא דהראב"ד לאו משום דלא הכירו האשה דהא לענין איסורא עכ"פ מהני דאם לא כן סומא היאך מותר צאשמו, אלא

נתיבות המשפט

משפט האורים - ביאורים

[כג] אם שתק, אפילו אמר בלשון שאלה, הואיל דמתחילה אמר הן ולבסוף שתק לשאלתו [ש"ך סק"ח]. וה"ה במטמין עדים בבית הקברות ואמר חיי ושכבי [סמ"ע סק"ח]. ומיירי שלא ידע אם יש עדים:

(ו) **ערי ושכבי**. בס' קצה"ח [סקי"ג] כתב דטביעות עינא דקלא לא מהני רק באיסור ולא בממון, וצריכין העדים שיראו דוקא בצריית העין ולא בשמיעת קול. וליתא, דהא לענין סימנים אמרינן ב"מ כ' [ע"ב] דחמירא איסורא מממונא, כדאמר התם מי קמדמית איסורא לממונא, דאף [ד] בממון מהני יוסף בן שמעון לסימן אבל לענין איסור לא מהני, א"כ בטביעת עינא דקלא דמהני לענין איסור כמבואר בחולין [ג"ו ע"א] ובגיטין [כ"ג ע"א], מכ"ש דמהני לענין ממון. והא דלא מהני טביעת עינא דקלא בדיני נפשות, היינו משום דכדיני נפשות נעין ראייה וידיעה. משא"כ בדיני ממונות דמתקיים צדיעה שלא בצרייה כמבואר בסימן ל' [סי"ד] ע"ש.

ויעסמ"ע ס"ק ל' יש שם ט"ס וכו"ל וכתב כגון צפניו להרמב"ם וכו' ומיבת שכתבו ט"ס. וגם בסמ"ע ס"ק ל"ד יש ט"ס וכו"ל אפ"ה לא מיקרי הודאה וכו' :

משובב נתיבות

הוא מה שהוא רואה בשעת מעשה, להכי ידיעה כי הא דאינו אלא אומדנא לא מהני בדיני נפשות. אבל טביעות עינא דקלא אי נימא דמהני והוי היכרא מעליה ה"ל ראייה ממש שאין כאן אומדנא דמה לי רואה או שומע, [הגה. דכל שמשגיגו באחד החושים בכלל רואה הוא כשאין צריך לכח המשער], אע"כ דטביעות עינא דקלא קליש טובא ולא סמיכינן אהיכרא דיליה כלל, וה"ה בדיני ממונות לא מהני. ומ"ש לענין סימן כבר כתבנו בזה דעתנו סימן מ"ו סק"ח ע"ש.

יב. ס"ק ז ערי ושכבי. זה לשונו בספר קצה"ח כתב דטביעות עינא דקלא לא מהני רק באיסור ולא בממון וכו', משא"כ בדיני ממונות פוסקים צדיעה שלא בצרייה כמבואר בסימן ל' ע"ש עכ"ל. ואין זה ענין כלל לידיעה שלא בראיה, דכי האי דשמעון בן שטח [בנהדרין ל"ז ע"ב] שראה [הרוג] מפרפר ואמר לו מי הרגו או אני או אתה אלא שאין דמו מסור וכו', וזה מיקרי ידיעה שלא בראיה שהרי לא היה שם בשעת מעשה אלא דאחי"כ נודע לו בבירור מעשה אשר כבר נעשה מצד ההשערה, וראיה

תנאים
סקרים
ע"פ כס"ח
וכ"ה בש"ד
ט"ל-ט"ז וע"ן
תשפ"א ס"ק
ובכ"ה ש"ד
תק"ו: שחב"ט

הערמה נותנים. *לא קשה מידי, דנמה דכחנ "ולא היה חשש הערמה", ר"ל בצופן דלא שייך ביה לומר שלא להשביע. וכ"כ הכסף משנה שם בפ"י מזכיה הי"ג וכתב, כגון (שכתבו) *שהורה] בפניו להרמז"ם, או שאין לו בנים אלא שאר יורשים לכו"ע, ע"ש: (י"א) ואין חי"רוב בזה בין עני כו'. ור"ל אפילו עני שנלאו הכי

אין אנו מחזיקים אותו בעושר, אפ"ה מצי להחלל ולומר שהודה שלא להשביע וכדי להחזיק ביותר עני משמעו שהוא חייב לאחרים, ועל דרך זה הוא נגמוקי יוסף (המובא בבינינו אזה י"א), ולא *כעיר שז"ן (סעיף י"ד) שגא ללמדנו שאפילו עשיר יכול להחלל בעושה זו, דזה אינו, דעשיר פשיטא הוא, וק"ל: (י"א) צ"ב בין שהיה שכיב מרע. ואע"ג דלענין טענת השטאה נחבאר בעור (סעיף ה') ובדברי המחבר לעיל סעיף ב' דאין אדם משטה בשעת מיתה, אבל לענין טענת השבעה גם בשכיב מרע אמרינן כדי שלא להשביע את בניו אמר כן, שלא יחזיקו הנריות בעשירות שאזיהן הניח להן ירושה גדולה:

(א"א) ואין חילוק בזה בין עני בין עשיר) (ב"ב) שהיה בריא כשהורה *צ"ב בין שהיה שכיב

ציונים ומקורות (א) נתיק יוסף כ"ב פרק מי שמת ע"י ע"א מרבי הרי"ף, ד"ע י"ג, וע"ן ש"ך ס"ק (ל"ג) ל"א. (כ) לשון המחבר. פצו"ת הש"ך, וע"ן סק"ב.

שאין לו בנים אלא שאר יורשים, לא נהירא, דכש"ס סוף ב"ב סוף דף קע"ד מוכח דאפילו אין לו יורשים כלל אמרינן אדם עשוי שלא להשביע את עלמו שלא יאמרו עשיר היה בחייו, וכן מוכח בפוסקים וטור ומחבר לקמן סימן רנ"ה (טור סעיף ב' ומחבר) סעיף ג' וכמו שכתב בסמ"ע גופיה שם ס"ק י"ב, ונראה דגם כונת הכסף משנה אינה כן, דו"ל הכסף משנה פ"י מהלכות זכיה (ה"ג), או שהיה (בלא יורשים) כגון היותו דאיקור גיורא, דלא הוה שייך ביה שלא להשביע את בניו שהרי לא היו יורשים, עכ"ל. ור"ל דבנא דאיקור גיורא שהודה לרב מרי צנו על מעוה שלו שהיה צד רבא, והיתה כונתו בודאי לזכות לרב מרי צנו שהרי לא היה לו יורש אחר, וכמוצא במוס' ב"ב ריש דף קמ"ט (ד"ה שכי"ם] ובהגהת אשר"י שם (פ"ט ס"י כ"ה) ע"ש דוק, וגם בזה ע"ן מה שכתבתי לקמן ס"ק (ל"ד) (ל"ה): (י"א) צ"א ואין חי"רוב בזה בין עני כו'. דנ"מ (סעיף י"ד) כ"כ נשם הגמוקי יוסף פרק מי שמת וב"ב ע"י ע"א מדפי הרי"ף, ובאמת לא מוכח שם מידי, דלא קאמר הגמוקי יוסף החס אלא דלאו דוקא בזהו דהו קרו ליה עכצא דשכיב אדירני, דה"ה אפילו לא היו מחזיקים אותו בעשיר, אבל בני שמחזיקים אותו עני לא הוזכר שם. ומ"מ מסמימת דברי כל הפוסקים משמע שאין חילוק בין עני לעשיר, וכן נראה, דהא אי נימא שהודאמו בנאמא היא א"כ על כרחי מה שהיו מחזיקים אותו עני הוא שלא כדין, שהרי יש לו סך זה ולא עני הוא, ואע"פ שהוא חייב, מ"מ מלוה להוצאה ימנה ויש צדו סך זה. ועל פי זה נ"ל דאם הודה על סך שצדו שהוא של פקדון והיו מחזיקים אותו עני לא אמרינן דשלא להשביע הודה, אלא אמרינן דשלא להשביע הודה, שדא, דהרי יש פוסקים סבירא להו דבפקדון לא אמרינן שכלא להשביע הודה, וכמו שכתבתי לקמן ס"ק (ל"ד) (ל"ה), ואפילו למאן דפליגי החס, נראה דהיכא דהיו מחזיקים אותו עני כו"ע מודו וכמו שכתבתי, וכהא ליכא לומר דבאמת יש לו סך זה, דאם נימא שהודאמו אמת אין לו כלום שהרי לא היה יכול להשתמש במעוה, דוק: (י"א) צ"ב בין שהיה בריא כו' בין שהיה שכיב מרע. מסדר לשון המחבר משמע דאף שהודה השכיב מרע דרך הודאה אמרינן, שלא להשביע הודה, ואילו לטעמיה בכסף משנה (פ"י מזכיה הי"ג), וכבר השגתי עליו באריכות לקמן ס"ק (ל"ג) (ל"ד) והבאתי להרמז"ם והרי"ף סבירא להו דבשכיב מרע שהודה דרך הודאה מו לא שייך לומר שלא להשביע: (י"א) צ"ב) בין שהיה שכיב מרע. דלענין השבעה גם בשכיב מרע אמרינן כן דאדם עשוי שלא להשביע, וכתב המרדכי פרק זה צורר

אוצר החכמה
[1234567]

טורי זהב

אמר עירי ושכבי לגלות שמלכד שכבי אלו שבחדר יש שם אחרים שהם עירי, וכזה מתורץ מה שלא מהני בסיפא אתם עדי, דאפשר דעל אותם שהם ישינים אמר כן וטועה בהם שהם עירי והוא באמת שהם ישינים, על כן לא משגיח בהם ולא סלקא אדעתיה שיש שם עדים שאינם ישינים:

שאמר אתם עדי לא על חנם אמר כן, ומזה הוה ליה להוכיח שיש שם עדים טמונים, ונראה לדקדק עור, למה לי ושכבי. אלא דאי אמר עירי לחוד הוה אמינא דארתו שמורה חושב מאותם שישנים שם באותו חדר וטועה בהם זה שאומר להם שהיו עדים וסובר שיש מהם שאינם ישינים ובאמת הם ישינים, ועל כן אינו משגיח לומר שיש עדים בכלה, על כן

ביאור הגר"א

והודה, אבל אם הודה מעצמו הפה שאמר הוא הפה שהמיר, ונ"ל בזהו דרך הודאה גמורה, דאל"כ אף בשחצו והודה יכול לומר משטה אני כן אלא כה"ג, וכמ"ס בסעיף ח', משמע בזהו מעצמו אף כה"ג יכול לחזור בו, ומדברי רב האי גאון שהביאו המרדכי ס"ק דנ"מ (ס"י ר"ח) שכתב אבל אם הודה מעצמו כו' שיהיה לומר משטה אני כן, משמע דס"ל אף בלא מבעו יכול לומר משטה אני כן ואף בזהו דרך הודאה, משא"כ בנבעו והודה דרך הודאה (ע"ב): כה. ואין חילוק בו'. כמ"ש שם (סנהדרין כ"ט ע"ב) דהו קרי ליה קב רש, ואין לך עני גדול מזה. וע"ן ריש פ"ד דעירובין ומ"א ע"ב: כו. בין שהיה כו'. שם (סנהדרין כ"ט ע"ב) כי קא שכיב כו', וב"ב קע"ד ב' רב שמואל כו' שכיב מרע שאמר כו':

להשביע מועיל אפילו הודה דרך הודאה, רק טענת משטה אינו יכול לטעון, ע"ש ריש פ"ו וסוף פ"ו, ולדעת הרמז"ם אין חילוק בין *טענת משטה לטענת שלא להשביע, דבשניהם דוקא אי טעין אבל אן לא טעינן, ובשניהם בין טענו או לא טענו ויכל לטעון טענת משטה והשבעה*, רק שטענת שלא להשביע אינה אלא דוקא שלא בפניו כמ"ס לקמן, וטענת משטה בין בפניו בין שלא בפניו. ועוד חילוק אם הודה דרך הודאה כנ"ל, וזה שכתב לעיל סעיף ח' ואע"פ שאין כו', ר"ל אע"ג דיכול לטעון טענת שלא להשביע מ"מ לא יוכל לטעון משטה וכמ"ס שם, ואף להשביע דוקא נטעין אהו ע"ש, וע"ן לקמן סעיף כ"א וע"ן מ"ס בסעיף ט"ו: (ליקוט) לא תבעו כו' דרך הודאה כו'. כמ"ס במוספחא ריש ב"מ (פ"א הי"ג) הודאח בעל דין כמאה עדים דמי, בנה דברים אמורים בזמן שמתנו

ס"כ

ע"ן הערות
הה"ר

באר היטב

הערמה נותנים. לק"מ, דנמה שכתב ולא היה חשש הערמה ר"ל בצופן דלא שייך ביה לומר שלא להשביע, וכ"כ הכסף משנה שם, וכתב, כגון שהודה בפניו להרמז"ם או שאין לו בנים אלא שאר יורשים לכו"ע, ע"ש, עכ"ל סמ"ע. וכבר השגתי ע"ז באריכות והוכחתי ליתא, אלא דנסימן רנ"ה נשכיב מרע שאינו. גם מה שכתב בסמ"ע או שאין לו בנים כו', כגון שהיה עשיר היה בחייו, וכן מוכח בפוסקים וטור ומחבר נסימן רנ"ה שם וכמו שכתב בסמ"ע גופיה שם. ונראה דגם כונת הכ"מ אינו כן, דו"ל פ"י מהלכות זכיה, כגון היותו דאיקור גיורא דלא שייך ביה שלא להשביע כו' שהרי לא היו יורשים, ע"כ. ור"ל דבנא שהודה לרב מרי צנו טרדי היתה כונתו לזכות לו שהרי לא היה לו יורש אחר, וכמוצא במוס' ב"ב ריש דף קמ"ט (ד"ה שכי"ם] ובהגהת אשר"י שם ע"ש, שם (ש"ך סק"ב): כו. עני. ר"ל אפילו עני שנלאו הכי אין אנו מחזיקים אותו בעושר, אפ"ה מצי להחלל השטאה נחבאר בעור (סעיף ה') ובדברי המחבר לעיל סעיף ב' דאין אדם משטה בשעת מיתה, והו ליה טועה בדבר משנה וחזור, וכן מוכח מדברי הרא"ש, וכ"כ מהרש"ל להדיא, וכו משמע מדברי כל הפוסקים שכתבו בפשיטתא שאדם עשוי שלא להשביע את בניו, ודלא יוש מי שחולל על זה, וע"ן לקמן סימן רנ"ה:

פתחי תשובה

(משה"א סק"ו) בענין אי יכולין להעיד על פי טביעת עינא דקלא, ע"ש. וע"ן מה שכתבתי בזה בפתחי תשובה לאה"ע סימן י"ז סק"ו ולקמן סימן ר"פ סעיף א' סק"א. וע"ן בתשובת החס סופר חלק ח"מ סוף ס"י ב' שכתב, דאפילו אי נימא דמי שאינו סומא יכול להעיד על פי היכר קול, היינו אם לפי תומו שמע אחד ומכירו בקול, אבל היכא שהוכחנו עדים והכניסו שם אחד, אפשר שהכניסו אחר ונתכוון להשוות קולו כקול הנתבע, וכמו שכתב הרמב"ן בתורה (בראשית כ"ו י"ב) גבי הקול קול יעקב, העיד דבני אדם יכולים לעשות כן להשוות קולם להטעות שישכורו אחר הוא. אך באמת נראה דאפילו לפי תומו אין להוציא ממון על פי הכרת קול לחוד אא"כ איכא ג"כ היכר אחר ע"י משמוש היד וכדומה כדמצינו

(כ"ג) היה התובע עמו כו'. דדוקא בהשטאה יכול לומר כשם שאחיה
 נאל להשטות כי בתניעתך כו', וכנ"ל [סק"א], אבל בהשטעה דהיינו שהודה
 בלא תביעה, אמרתי דלא היה לו להודות בפני המוכר מיראה שישמע
 המוכר ומצטעו על פי העדים, אלא ודאי להודאה גמורה נמסרין כי הוא
 היה חייב לו:

מרע דאם כשהודאה בפניהם ^{היה התובע} רבי חייל קאמר הכי כיון שלא היה יכול
 להוכיח שרבי ישמעאל ברבי יוסי טעה,

אבל אכן השתא קי"ל כרבי חייל ודלמא לא יכולה סוגיא דסוף פרק גט פשוט [ב"ב קע"ד ע"ב], וא"כ מי שפסק נגד סוגיא הש"ס הוא ליה טועה בדבר
 משנה וחזר, וכן מוכח מדברי הרא"ש דסוף פרק אחד דיני ממונות [סנהדרין פ"ד סי' ו', ו"כ מהרש"ל להדיא [ביש"ש ב"ק] סוף פרק הכונס סי' ל"ב
 והנאמרי לעיל סוף סימן ל"ב, וכן משמע מדברי כל הפוסקים שכולם כתבו בפשיטות שאדם עשוי שלא להשביע את בניו, ועיין לקמן סימן רנ"ה:
 (כ"ג) **ואם כשהודאה בפניהם היה התובע עמו אינו נאמן כו'**, זהו מהרמב"ם [המבואר בציונים אות י"ז], ולפי שלא ירדו הנאים אחריו לסוף דעתו
 ולפס"ד שדרכו ברורים ומוכרחים, וגם אכזא לקטור דברי הרא"ש והמרדכי והגהת מיימוני וסיעתם, וגם יתבאר כמה חידושי דיונים, על כן מוכרח אני
 להאריך. הגה בטור סעיף י"ח משמע להדיא להרמב"ם בעל ספרה זו, כשהיה המוכר עמו אינו יכול לטעון שלא להשביע אפילו לא הודה דרך הודאה
 גמורה, וכן משמע להדיא בכסף משנה פ"ו מהלכות טוען [שם] לדעת הרמב"ם, וכן משמע להדיא בסמ"ע ס"ק (ל"ב) [ל"ג] וס"ק (מ') [מ"א] ושאר
 אחרונים לדעת הרמב"ם. אבל בתשובת מהר"י ו' לז ספר א' ריש גלל י"ד סי' פ"א וספר ג' סי' ל"ח האריך והקשה על הטור בזה דמנא ליה הא, דמאן
 לימא לן דמאי דכתב הרמב"ם דאם כשהודה בפניהם כו' לא קאי אדלעיל במודה בפני שנים בדרך הודאה ולא בדרך שיחה, ורישא דלשניה הכי משמע
 כו', ועוד הביא שם לשון בעל התרומות שער מ"ב [ח"א ס"ו] [שהנאמרי לעיל סעיף ח' ס"ק (י"ט) [כ"ז]] שהגין דברי הרמב"ם כמו שכתב הוא [גם נספר
 גדולי תרומה שער מ"ב ח"א [שם] סוף דף קע"ט כתב בפשיטות להרמב"ם קאי דוקא אהודה דרך הודאה, ומימה עליו שלא השגיח לראות דברי הטור].
 ולפס"ד דלא מוכח מבעל התרומות מידי וכמ"ס לקמן, ונלפע"ד דברי הטור עיקר ומוכרחים בהגנת דברי הרמב"ם וכמו שכתבתי, והוא, דדברי הרמב"ם
 זריכים ביאור, ח"ל בריש פ"ו מהלכות טוען, המודה בפני שנים שיש לפלוני אללו מנה ואמר להם בדרך הודאה לא דרך שיחה, אע"פ שלא אמר אחס עדי
 ואע"פ שאין המוכר עמו הרי זו עדות, כתבו בדין, אם אמר להדיא אין שומעין לו ומשלים על פיהם, ואם היה עד אחד נשבע הואיל ואמר דרך הודאה.
 טען כשכחו אלו העדים ואמר שלא להשביע את עמי הודיחי, נאמן ונשבע היסם, ואם כשהודה בפניהם היה המוכר עמו, אינו יכול לטעון ולומר כדי
 להראות שאינו עשיר הודיחי, אבל אם טען שנתן נאמן ונשבע היסם, עכ"ל. והנה יש לדקדק הרבה בדבריו, הלא, מנא ליה להרמב"ם הא דבדרך הודאה
 הרי זו עדות [וכבר התעוררו בזה הרב המגיד [שם] וז"ל לעיל סימן ל"ב סעיף י"ז], מנין לו להרמב"ם זה דהודה דרך הודאה מהני ע"ש, ואין דבריהם
 מחוורים וכמו שכתבתי, וגם יש לדקדק מנא ליה הא דאע"פ שאין המוכר עמו, וגם למה נקט האי לישנא הרי זו עדות [כ"ז] טען כו', הוה ליה למימר
 בקיור הרי זה אינו יכול לטעון להדיא או משטה כו', ואם יש לו שום מקור, קשה מנא ליה לחלק בין טענת השטאה להשטעה, דאם דרך הודאה היו
 עדות יועיל ג"כ לענין השטעה, ויחזק קשה לפי מה שכתב הרמב"ם פ"י מה"ל וז"ל דין ג', שכיב מרע שאמר מנה לפלוני נדיר, אם אמר מנו נמנים, לא
 אמר מנו אין נומים, שמה לא אמר מנה יש לפלוני אלא כדי שלא יאמרו על ירשיו שיש להם ממון. לפיכך אם אמר זה דרך הודאה לא היה זה טעם
 הערמה, נומים אע"פ שלא אמר מנו, עכ"ל. הרי דאם אמר דרך הודאה לא אמרתי שלא להשביע הודה, ויחזק קשה לפי מה שכתב הרב המגיד ריש פ"ו
 מהלכות טוען, דמהך דפ"ו מהלכות וז"ל שהא שחא מדברי הר"ף סוף פרק גט פשוט [ב"ב פ"ב ע"ב מדפי הר"ף] למד הרמב"ם זה שכתב בריש פ"ו מהלכות
 טוען דה"ה לברא שהודה בדרך הודאה גמורה, שאפילו בלא אחס עדי ה"ו עדות מנא ליה להרמב"ם פ"י מהלכות וז"ל מהני לענין השטעה, ואף אם
 להשביע כו', עכ"ל הרב המגיד. וא"כ קשה דהא הך דהודאה שכתב הר"ף סוף פרק גט פשוט והרמב"ם פ"י מהלכות וז"ל מהני לענין השטעה, ואף אם
 נאמר שהרמב"ם מחלק בין שכיב מרע לברא לענין זה וכמ"ס לקמן, מ"מ קשה מנא ליה להרמב"ם לחלק בכך, ובאמת ראינו בכסף משנה שכתב בפ"י
 מהלכות וז"ל [ה"ד] ח"ל, לפיכך אם אמר זה דרך הודאה ולא היה שם הערמה, כלומר שלא יהא חשש בדבר לומר שלא להשביע את בניו הודה, כגון שהודה
 לפני בעל דבר כו', ומצינו הסמ"ע ס"ק ל', אבל לא נהירא, דהעיקר חסר מהרמב"ם, ועוד, דלפי מה שכתב הכסף משנה גופיה בריש פ"ו מהלכות טוען
 בהיה המוכר עמו מהני שאין יכול לומר השטעה אף בלא הודה דרך הודאה, וא"כ למה כתב הרמב"ם לפיכך אם אמר דרך הודאה, וכן הקשה עליו נספר
 גדולי תרומה שער מ"ב ח"א [ס"ו] ריש דף ק"פ, ע"ש [קש"כ], ויחזק קשה על הסמ"ע סימן רנ"ה ס"ק ג' שכתב על דברי הרמב"ם דפ"י מהלכות וז"ל
 שהעמיק המחבר שם ח"ל, דרך הודאה, כן דעת הרמב"ם דמהני דרך הודאה בלא אחס עדי כשאימר כן בפני המוכר, ומדמכות בסיומן פ"א סעיף י"ד
 דבעי גם להרמב"ם שידה בפני המוכר כו', עכ"ל, וכן כתב עוד שם בס"ק ט"ו, ולפע"ד לא דק וסותר דברי עמנו שמה שכתב בסמ"ע סימן זה ס"ק
 (ל"ב) [ל"ג] וס"ק (מ') [מ"א] מוכח להדיא דפני המוכר אין לר"ך דרך הודאה להרמב"ם וכהגנת הטור. גם מה שכתב הנ"ל לעיל סימן ל"ב סעיף
 (י"ח) [י"ז] ולקמן סוף סימן רנ"ה סעיף ח', דמה שכתבו הר"ף סוף פרק גט פשוט והרמב"ם פ"י מהלכות וז"ל מהני לענין השטעה, היינו כצ"ל
 בזה שראו שהטמין כו' או הך דאוסור גיורא כו'. לא נהירא כלל, דפס"ד דבריהם לא משמע הכי. ועוד יש לדקדק בדברי הרמב"ם מנא ליה הא דכשהודה
 בפני המוכר אינו יכול לטעון השטעה. והראב"ד בהשגות [פ"ו מטוען שם] כתב ח"ל, טען כשכחו כו' עד ונשבע היסם, א"א, דבריו חלושין מאד וסוף
 דבריו אינן משוים עם דברי הרב שכתב סוף פרק גט פשוט, עכ"ל. וז"ל שכתבו לומר, דבריו שמתלק מחילה בהודאה גמורה בין טענת השטאה להשטעה
 חלושין מאד, דאם היא הודאה גמורה למה לא יועיל אף לענין השטעה. וסוף דבריו שמתלק בין המוכר עמו או לא, אינם משוים עם דברי הרב סוף פרק
 גט פשוט, שהרי"ף שם לא חילק בכך כלל, ואדרבה הקשה אהך *דרבא [שם קע"ה ע"א] דאם אמרו יתומים חזר ואמר אבא פרעמי נאמנים הא לאו הכי
 חייבים, ואמאי לא אמרתי שהודה שלא להשביע בניו, ומיך דמיירי בהודה דרך הודאה, ולא מיך דמיירי בהודה לפני המוכר, אלמא דאינו מחלק בכך כלל.
 וכן משמע עוד להדיא מדברי הראב"ד שהביא בעל התרומות שער מ"ב סוף ח"ב, דסבירא ליה ליהר"ף אין חילוק בין הודה לפני המוכר או לא, ע"ש
 [אח"ח 1234567]

ראת פלפולא
 חורפתא ס"י
 ח"ז אות צ'

באר הגולה
 ג. הרמב"ם שם [פ"ו מטוען דין א'] והציאו הטור [סעיף י"ט], וכתב הרב המגיד,
 הדברים נראין כן אבל לא מנאמי להם סמך בגמרא, והכסף משנה כתב שם,
 דהוה ליה כאלו כתבו והודה לו דלא שייך ביה לנימור אדם עשוי שלא להשביע
 את עמנו, וכמו שכתבו המוספות שם בסנהדרין [דף כ"ט ריש ע"ב וז"ל ב"ד],
 ושם להוכיח כן מהירושלמי [מה שהנאמרי לעיל ריש סעיף ח' [אות ס"ו]] שאמר,
 למסור לו עדות, דמתניתא לו איכא למידק שהמוכר שם, עדותו עדות לענין שאינו יכול לטעון שלא להשביע וכו'.

פתחי תשובה

ביצחק גשה נא ואמושך בני, ומסימן ל"ה סעיף י"ב אין ראייה לפי מה
 שכתב בפרישה שם [סעיף י"ד] כו' [עייין מה שכתבתי בסימן ל"ה שם
 ס"ח], והאריך קצת בזה, ומסיים דאפילו בשני עדים המכירים בטביעות
 כנפשו זהו הולו של כו'. ע"ש:

שאלה קטן קי קי

את העדים ויאמר לאו אלא הואי שומעין לו ולא יוכלו למידיה קטלא
 אכל היכל לייבא הכתשם בדבר כמו צדקו שש' גיד הגשה יס' למקור
 על ג' קטלא וא"כ צדקו דין שפך כלן הכתשם ודלי שאינו אחין
 על שמועין שפיר סמיך ט"ע דקלא . אכל' כד ומידין שפיר נכסה
 שאין משם ראייה כלל דעד כלן לא אמרינן הסם שפומא יוכל למקור
 א"ע דקלא . וכן צ"ל דאי לא אלא משום דליבא ריבוסא העגב
 כח ד"ע דקלא . אכל' צ"ל שיהם רואים את דלובן ואינם מכירים
 ואזו צ"ע דלורה פשוט הוא שיש לנו לומר שאין למקור א"ע דקלא וזה
 נראה לי פשוט כ"ד גרשון אשכנזי .

שאלה קיא

נדרשתי לאשר שלוני לחות דעי מחוק צענין
 פניה אחת הרחה לזוניהם וילדה בת ובשעת לידה
 אמרה האם שלשכר כצבעל והרחה והיא ובהת כשרים וע"פ דריה
 הימה הבת צחוקת כשרות והנה כשכר גדלה הבת ועומדת על פיקה
 פקד צחולה ינשאת אמרה האם שהבת אינו ראויה לבוא בקהל כי
 נחשברה מן א' ממידי כדירות והולך ממזר והבת לוחט ככרובית
 ואמרת איני מאמיך ולא מפיך אלו מיי' לפסלני ולגרשני מההקדשם
 צחלה ה' זה תורף השאלה והסכם השואל שיחרר פני גללותו לזו דעתי
 הקלושה צה להלכה ולמעשה :

תשובה

הנה מירצה הוראה איני בדבר קל קל ומומר בדבר
 חמור ומה גם שאני פה האורח כנה לנין לפי שעה וכלי
 המעשה הגומרים הם הפסדי קודם אינם מלויי' צדי ע"כ אמרתי למחוק
 יי' הסוסר ולא אכתוב מאומה אך לראות הסכם השואל אשר הרבה
 והספיר צי שלא להוליאו ציירי חק לא יבולמי לומר נושא לדבריו וכדי
 להולאות את בקשתו צמקת יקבל החכם את תשובתו צקלה . ולא
 נדרבירו להשיב השואל כענין מלא דבר ולהרחיב פני' לכל לו ואין
 כמראה האופן ואען ואומר לכאורה נראה שהאם נאמנת לענין זה שהבת
 הוה פסק מוצרש א"ע שאינה נאמנת לשווי' מוצרש ורואית להחירה
 להישא למחור ודאי מ"מ מירי קטיקא לא יאלה כמבואר בהרמב"ם
 ועיין בפסקים וכתבים של מהר"י ק"ל שהאר"ך זה כן נראה
 לכאורה אבל צחר מעט עיין נראה שאין האם נאמנת כלל לשווי' את
 הבת אפי' פסק מוצרש צ"ל צאשר צבחה היה לה סוקת כשרות כנה
 שנים אין האם נאמנת להוליא מוצרש א"ע שמוקמה לא צל לה
 כ"א ע"פ דברי האם מ"מ אין האם נאמנת למחור מדבריהם ולסוליא
 את הבת ממוקמה וראיה לכך ממה שכתב רבינו ירושם צק חוללות
 אדם ומה נח"כ כ"ג וז"ל ונאמן לומר האב זה בני מוצרש כו' וכמה ד"מ
 דוקא דלא ה"ל חזקות כשרות מופת' לצבוח אבל ה"ל ח"כ מופת'
 לדבוק לא מ"מ עיין עליו לתפסלי אלא צבחה ע"כ כו' הרי קוף שפילו
 האב דללים כמו אינו נאמן להוליא הבן מן חזקותו שיש לו א"ע
 שהחזקה לא צל לו רק ע"פ אציו מ"ש שאין האם נאמנת להוליא את
 הבת ממוקמה ה"ל . וגדולה מזו נראה לעיני' אפי' אם האם ונתנת
 אמתלא לדבריה למה אמרה מוחילה לכשר נבעלמי מ"מ אינה נאמנת
 לפסול הבת וראי' לדברינו מ"מ הר"ן צמס הר"ש צ"כ דמחזות
 גבי הא דאמרינן התם האשה שאמרה א"כ כו' כמס' הר"ש א"כ אמרת
 וקודשמי אני לפלוגי לא מהימנין לה צמס אמתלא כו' ע"פ כן נע"ד
 אבל איני מחליט הדבר כאשר מודומה לי שראיתי צמס'ן' לצ"ח שכתב
 שאל דלה למחוק דברי הרמ"ה צזה למעשה גם י"ע לע"ד דברי רבינו
 ירושם שהביא ראייה לדברי הרמ"ה מהא דאמרינן פ' יש נוטלין האומר
 זה בני ואס"כ אחר עבדי הוא כו' כלל' דמילתא נע"ד' אם הבת לוחט
 שאינה מאמינה לאמה לפסלה והאם אינה נותנת אמתלא עובד למה
 אמרה מוחילה לכשר נבעלמי אינה נאמנת לפסול את הבת . והבנת
 שריא להתקצב לכל גבר כשר די חלצין אמנם אם הבת מאמינה בצבה
 לאמה כזי חרי הדבר ל"ע כל זה נע"ד פשוט אמנם מחחר שהגדון
 הוא דבר חמור ומה גם שאין מקדים עמדי כעה ש"ק אינם מלויים
 צדי ע"כ הסכם השואל לא יקמוץ אהוראחי עד שיפסיק ממנו עוד מורה
 דק' אחר מיוסד וה' אחר ילימי מצביאות ויראני מוצרש ופלוט
 כ"ד הערוד מחד גרשון אשכנזי .

שאלה קיב

הנה תשובתו דור צל ליי' זה שמתים ולא מחים
 מר צבופו ולא אשקע' שמייה צבאי דיקסא ומומת
 העירדח הכמתי אוחה למשמרת צכפר אחר ואמרתה כשאפיה מערדות
 הציבור אשנה וצניי צניי נחמלמה מומי ונשתכח הדבר עד שהגיע ליד
 מכתב אדוני ע"י האלוף כה"ר ליטמן כ"ץ אודות זה צהתועדות עיר
 נאשקווי' סמוך לק"ק קהליש ומי' כשצמחי לצמחי מפשמי ומשמי כל
 קפני עד שמלמתי את שאלתה נפשי דבריו דברי אלקים מיים וערבי'
 עלי דברי דודים כי כלו מחמדים וה' עמו הלכה כמותו צודלי כל רז
 לא אכח ל"י ועד השמח מיי יעבדל מפשיד קאחור מר ולא כ"ך לגמלא
 ולסבכא דידי רק ענוותנותי ירביני ומדיא צפולול להרוויח שמעתי'
 ע"י

שאלה קיב

ראובן הלוח לשמעון מנה ושמעון שיבד לראובן
 מקום א' שיש לו צ"ה אכל לא החנה עמו שיבד
 מליו כחם או צכר ממוחיו וראובן יבד על המקום שצ"ה זמן מה
 צמיי שמעון ואס"כ מה שמעון וישב לראובן על המקום ה"ל לאשר מוחו
 על שמתן זמן מה וכשני צל ירשו על שמעון לפסל לראובן מן המקום
 ה"ל ודולה לנכות לו שכירות מכל שמיים שצבדו וראובן עומד שיבד
 על המקום צבדיל ממוחיו שהלוחו ואין צה משום אישור ריבתי כי מוחר
 להלוות צבדיל לכר מלוח אע"פ אלא החנה צמ' שיבד על המקום
 צבדיל ממוחיו מ"מ כן הים דעתו ודעת הלוח והא ראייה שמה שני
 צמיי שמעון יבד הוא על המקום ושמעון עומד על צו סמוך לו ע"כ
 תורף המעשה :

תשובה

צמחם דברינו ראי' אם מוחר ללוות על מקומות שצ"ה
 צלל נכייחא ולפי הנ"ל דבר זה מבוחר צלל היבד צמרכי
 ק"פ אילו מליחות והרצ צבגה' ש"ע מציאו צ"ד ק"י קע"ב רק צמרכיק
 מדין לו כרמ"ס שמוחר הלא פלוגמא הוא צמרכי שם ור"צ"ן ס"ל צבדיא
 אפי' כשהחנה מחמלה ע"מ כן אשור ור"צ"ה שחולק שם לא מליג אלא
 שלא לשווי' שולס יד צפקרון ולפסלו לצבועה כיון שקצב שמלוח קצביל
 אכל מ"מ צמחם אשור לעשות כן כנחמילה וכבר הקשה צעל הקמ"ע
 קוש' זר צק"י ע"ב . והי"ך שם דר"צ"ה מיידי צדלל החנה עמו צממילה
 דלעס ודאי אשור להשתמש צו שלא מדעתו וצאמנה א"כ לפסד דברי
 הר"ש צבנין אחר כי אם שלא החנה כן דאילו החנה כן לא שייך
 לומר שואל שלא מדעת אכל מ"מ קשיא לי מיין לרמ"א לתפוס הספק
 ולהניח הודיא כי הר"ש צ"כ צבדיא שאשור אפי' החנה כן צמחלה
 והר"ש צ"ה לא נלה דעתו צ"ה ודרכה ויחרר מוסבכא שגם הר"ש צ"ה
 מודה צ"ה דאשור אלא לא ס"ל לשווייה גללל ולפסלו לצבועה כיון שטעה
 וקצב מלוח קצביל כמ"ס גבי הני קצורלי והנה לפי הר"ש צבצמה
 לאשונה אין צבדיל לראובן ממש א"כ אם נאמר שאין אשור רבי' צמקומות
 שצ"ה כמ"ס הרמ"א צ"ד ק"י קע"ב (הגם שיש לאלוח מילין צ"ה) מ"מ
 החינה אם החנה כן מחמלה שיבד על המקום ה"ל צכר ממוחיו אכל
 לראובן שלא החנה כן צמחלה ההלוחה אין לו ליבד על מקום של שמעון
 שלא מדעתו ואם יבד הוה ליה שדר צמלר חזירו שלא מדעתו
 שצ"ך העלות לו שכר כמ"ס צב' הרצ"י וצ"כ צקוח וריס הוצא
 צ"ע צב"י ס"ג ואל"ל דוקא שלא מדעתו הוה דלריך להעלות לו שכר
 כיון דלא ידע למחול אבל היכא ידע ולא מיחה ודאי מחל זה אינו כמ"ס
 צמ"ה ק"י ע"ב ע"ש ולעיקרא דריבא ל"ל פשוט אם הוא גברל דעבד
 למיחר ומקום קדים לאברג פשיטא ופשיטא דלריך ליחן לו שכר
 ומכמה ליה וא"כ אם יהיה רק אצק ריבתי מוכיני' שפסקינן כרציו
 אפיריס וכהר"ש שפסקים עמו ומשום דליה צ"י איסורא לא הורב
 כוחו א"ע"פ שדע צבל המוק' ושמק לא משמע שיהא דעתו שידור צו
 צמסם וגדולה מזו אפי' אחר ליה צפירוש לאשר ההלוחה דור צמליני
 חסם ולא היכי' לו צכר הלוואתו מוכינין משום דהוה אצק ריבתי
 ומוכיני' דעת ר' אפיריס כ"ל כן ל"ל פשוט גרשון אשכנזי :

שאלה קיג

ראובן שצח ממדינת הים ואמר לשמעון שהוא אחיו
 ודולה לייב עמו צככסי אציו וצאמח ידוע הוא שיש
 לשמעון את צמדנית הים . ושמעון משיב אין אני מכיך והדין עמו
 שהימו צלל סמימת זקן ומלאו צמחימת זקן . וראובן הביא שני
 עדי' שאומרי' שממנת פלוק פנים של ראובן אינה מכירי' אוחה שהוה
 אחיו של שמעון רק ממחם קולו של ראובן הם מכירי' אוחה שהוה אחיו
 של שמעון . זה הוה תורף השאלה . ועתה יודינו רבינו א"כ ערות אם
 מוסקיה להחין ראובן שהוה אחיו של שמעון ולירש עמו צככסי אציו אם
 לא :

תשובה

לכאורה נראה שערות זה מוסקיה להחין ראובן שהוה
 אחיו של שמעון א"ע שאין מוכינין אוחה ע"י פלוק
 פני . וראי' לדבר מהא דליה צ"כ גיד הגשה (דף ל"ו) אחר רב
 מרישא היא סימני' עדיק מטי' דהא' מהדרקן אצבדתי' צמחיני' ולא
 מה"דין צבטי' השמח דשמעתינהו להני שמעמחא אומי'א ט"ע עדישא
 דאלתיה האין קומא מוחר צאשמו וצני אדם מוחרים צנשותיהן צלילה
 אלא צ"ע דקלא ה"כ צ"ע דקלא ע"כ הרי קוף שיש למקור א"ע
 דקלא לענין אשורא כמו שיש למקור א"ע דפולוק פנים . ואין להקשות
 מהא דליה צ"כ מוחת חניא ושאר כל סידי מוחות צבחורה אין
 מוכינין עליהם מוק' מו כילד עושין לו מלילין וכו' א"כ צבתי' הפנינין
 מוכינין לו עדי' צבתי' הסילון כדי שיהי' הם רואין אוחה ושמעין את
 קולו כו' ופירש"י הן רואין אוחה לאור הכר שמו דלי לא מלו חזי ליה
 לא מלו מוקדי עליה למיוד' קטלה ואע"ג דשמעינן קליה דמילי למימר
 לא הוה אלא עכ"ל ומלשון רש"י שכתב ואע"ג דשמעינן לקליה כו' משמע
 שהם מוכינין אם קולו ואפי' אינם יכולין להעיד עליו שכתב הוה
 איך מוכס דלל קמיינין א"ע דקליה . וד"ל דודאי אם המוסקיה כ"כ